

Zrinka Bogut, dipl. oec.

Mladi asistent na Fakultetu za turizam i vanjsku trgovinu, Dubrovnik

e-mail: bogut@ftvt.hr

PROBLEM NEZAPOSLENOSTI I MJERE ZA NJEZINO SUZBIJANJE U SUVREMENIM GOSPODARSTVIMA

UDK/UDC: 331.57:338.246.2

JEL klasifikacija/JEL classification: J64

Pregledni rad/Review

Primljeno/Received: 22. travnja 2002./April 22, 2002

Prihvaćeno za tisak/Accepted for publishing: 29. svibnja 2002./May 29, 2002

Sažetak

Nezaposlenost je bila i ostala najozbiljniji problem u suvremenim gospodarstvima zbog istovremenih ekonomskih i socijalnih efekata. Nezaposlenost ima za posljedicu prije svega visoke ekonomske troškove, a potom i negativne socijalne posljedice za društvo u cjelini. Kako bi se nezaposlenost otklonila nužno je znati što se pod njom podrazumjeva, koje vrste nezaposlenosti postoje i kako ih razlikovati. Upravo, razlikovanje pojedinih vrsta nezaposlenosti, koje nam omogućuje Beveridgeova krivulja, je pretpostavka za donošenje učinkovitih mjera za njezino suzbijanje u suvremenim gospodarstvima, s obzirom da svaka vrsta nezaposlenosti iziskuje i zasebne mjere za njezino suzbijanje.

Ključne riječi: nezaposlenost, Beveridgeova krivulja, subvencije, fiskalna i monetarna politika

UVOD

Općenito se vjeruje da velike krize, poput one iz 1930-ih godina ne predstavljaju više opasnost za suvremena gospodarstva. No, nezaposlenost ostaje i nadalje najozbiljniji problem u suvremenim gospodarstvima.

Naime, dok ostali problemi uočeni na tržištu rada, poput diskriminacije, niskih nadnica i loših uvjeta rada predstavljaju problem samo za pojedine radnike ili pojedine kategorije radnika, nezaposlenost se smatra najozbiljnijim problemom na tržištu rada jer uzrokuje, prije svega, rasipanje resursa, a time i niz poteškoća za gospodarstvo u cjelini.

Iz gore navedenih razloga nezaposlenost i načini njezinog suzbijanja u tržišnim gospodarstvima je tema koju ovaj rad nastoji rasvijetliti. Obradena je, osim uvoda i zaključka, kroz četiri povezana dijela, što omogućava njezino sagledavanje u cjelini.

U prvom dijelu rada obrađuje se značaj i posljedice nezaposlenosti i to s ekonomskog i socijalnog aspekta da bi se na taj način dobio uvid u probleme koje ona izaziva u gospodarstvu. U drugom dijelu rada se daje teorijska podloga za razmatranje problema nezaposlenosti. U trećem dijelu se upoznajemo se s vrstama nezaposlenosti i načinom njihova razlikovanja, da bi se u četvrtom dijelu govorilo o mjerama za suzbijanje pojedinih vrsta nezaposlenosti.

1. ZNAČAJ I POSLJEDICE NEZAPOSLENOSTI

Zasnovano na industrijskoj tehnologiji i organizaciji, industrijsko je društvo postavilo i nove kriterije i uvjete uporabe ljudskog rada, bitno različite od uvjeta iz prethodnog agrarnog društva. Zapravo, industrijsko je društvo stvorilo problem nezaposlenosti koje agrarno društvo ne poznaje.¹

U vrijeme velike ekonomske krize u 1930-im godinama javlja se veliki problem nezaposlenosti. U razdoblju od dvanaest godina, preciznije od 1930. do 1941., stopa nezaposlenosti u Sjedinjenim Američkim Državama (SAD) je iznosila preko 15 posto tijekom osam godina, a ispod 10 posto samo tijekom dvije godine. Stopa ispod 10 posto zabilježena je na kraju razdoblja velike ekonomske krize. No, definitivno najkritičnija godina u promatranom razdoblju je 1933., u kojoj je zabilježena stopa nezaposlenosti od 25 posto.²

U godinama koje su uslijedile nezaposlenost nije bila osobito izražen problem suvremenih gospodarstava, da bi 1980-ih godina ona ponovo postala aktualnom. Osamdesetih godina, prvi puta poslije II svjetskog rata, u cijelom je svijetu nezaposlenost dostigla nezapamćene razmjere, pa su i stope nezaposlenosti čak bile više nego u nekim godinama velike krize iz tridesetih.³ Treba imati na umu da je ranih 1980-ih godina recesija zaustavila inflaciju, ali je to istovremeno bila najgora gospodarska katastrofa kapitalističkog svijeta od Velike depresije iz 1930-ih. Već 1982. je

-
- 1 Z. Baletić, Zaposlenost u postindustrijskom društvu, Ekonomski pregled, 49 (9-10), 1998., str. 888.
 - 2 J. V. Henderson, W. Poole, Principles of Macroeconomics, D. C. Heath and Company, Lexington, 1991., str. 232.
 - 3 A. Bogunović, S. Sharma, Narodno gospodarstvo, Art Studio Azinović, Zagreb, 1995., str. 60

nezaposlenost u SAD prešla razinu od 11 posto, u Europi se ona još i snažnije razmahala.⁴

Nezaposlenost i danas opterećuje suvremena gospodarstva, a o njezinom značaju govori i činjenica da joj javnost i nacionalne statistike pridaju izuzetno veliku važnost. Tako npr. Ured za statistiku rada (Bureau of Labor Statistics) u Sjedinjenim Američkim Državama svakog prvog petka u mjesecu objavljuje stopu nezaposlenosti za prethodni mjesec.

Kao odgovor na pitanje zašto je nezaposlenost, tj. stopa nezaposlenosti od osobitog značaja za suvremena gospodarstva literatura koja obrađuje ovaj problem navodi nekoliko razloga. Kao prvi razlog, ističe se da je stopa nezaposlenosti ključni pokazatelj cikličkih obilježja nacionalne ekonomije. Naime, kad gospodarstvo raste i kad je u ekspanziji, nezaposlenost obično pada, dok u slučaju pada aktivnosti u gospodarstvu, ona obično raste.⁶ Tako je rast stope nezaposlenosti često najava recesije, jer poduzeća na njezinom početku ne zapošljavaju nove radnike reagirajući na taj način na pad potražnje. U literaturi se navodi da nezaposlenost zaostaje za ciklusom za otprilike šest mjeseci.⁷

Nezaposlenost je nadalje značajna iz razloga jer se njome mjeri ekonomska učinkovitost ili efikasnost gospodarstva. Naime, najznačajniji cilj svakog gospodarstva je efikasno korištenje ograničenih resursa, i to zemlje, rada i kapital, u proizvodnji dobara i usluga.

Ukoliko se nezaposlenost pojavi, to znači da se input rada ne koristi u cjelosti, što uzrokuje gubitak proizvodnje svih dobara i usluga koje bi nezaposleni radnici mogli proizvesti. Drugim riječima, razlika između potencijalnog proizvoda pune zaposlenosti i stvarnog proizvoda mjeri trošak nezaposlenosti i ona je jednaka novčanoj vrijednosti gotovih dobara i usluga koji se zbog nezaposlenosti ne proizvode.⁸

Gubici tijekom visoke nezaposlenosti najveći su dokumentirani gubici u suvremenoj ekonomiji. Oni su mnogo puta veći od utvrđene neefikasnosti proizišle iz mikroekonomskog gubitka, koji je posljedica monopola ili gubitka koji uzrokuju carine i kvote.⁹ Veličina gubitka ekonomije uslijed

4 R. L. Heilbroner, L. C. Thurow, *Ekonomija za svakoga*, Treće dopunjeno izdanje, Mate d.o.o., Zagreb, 1995., str. 113

5 Detaljnije vidi B. E. Kaufman, J. L. Hotchkiss, *The Economics of Labor Markets*, Fifth edition, The Dryden Press, Harcourt College Publishers, Fort Worth, 2000., str. 647.

6 D. C. Colander, *Economics*, Richard D. Irwin, Inc., Homewood, 1993., str. 141.

7 V. Koprivica, (ured.), *Vodič kroz ekonomske pokazatelje: ekonomija sa smislom*, Data press, Zagreb, 1997., str. 56.

8 R. N. Waud, *Economics*, Fourth Edition, Harper & Row Publishers, Inc., New York, 1989., str. 139.

nezaposlenosti može se dobiti koristeći Okunov zakon. Prema ovom zakonu, pad outputa za 2% u odnosu na normalan rast povećava nezaposlenost za 1%.¹⁰ Tako je rast nezaposlenosti u SAD sa 5,4 posto na 7,3 posto u razdoblju recesije od 1990. do 1991. godine uzrokovao gubitke od približno 3,8 posto bruto nacionalnog proizvoda (GNP), ili 205 milijardi USD u dobarima i uslugama samo u jednoj godini.¹¹

Osim toga, treba istaknuti da država obično preuzima skrb o nezaposlenim osobama. Država nezaposlenima osigurava različite oblike socijalne pomoći kako bi im nadoknadila izgubljeni dohodak. Istovremeno, budući da nezaposlene osobe ne primaju dohodak kojeg je moguće oporezovati smanjuje se prihod države od poreza. Rezultat istovremenog djelovanja smanjenog prihoda države od poreza i visokih naknada za nezaposlene je obično rast državnog zaduživanja.

U kontekstu ovog izlaganja treba još jednom istaknuti da je nezaposlenost nedvojbeno prije svega ekonomski problem, te kao takva uzrokuje rasipanje resursa i visoke ekonomske troškove. Međutim, ona je istovremeno i socijalni i društveni problem, jer se tijekom razdoblja visoke nezaposlenosti, ekonomske poteškoće prenose i štetno djeluju na osjećaje ljudi, život obitelji, te je i trošak društva visok.¹²

Svi ti nametnuti troškovi iskazuju se u tri osnovna oblika. U prvom slučaju je riječ o trošku izgubljenog dohotka proizašlom iz nezaposlenosti. Druga vrsta potencijalnoga troška proizlazi iz činjenice da duže trajanje nezaposlenosti smanjuje mogućnost novog zaposlenja. I na kraju treći oblik troška proizlazi iz povezanosti nezaposlenosti i bolesti ovisnosti, mentalnih smetnji, samoubojstava i razvoda brakova.¹³

Kao posljednji razlog koji govori o značaju i utjecaju nezaposlenosti navodi se i činjenica da je ona važan indirektni pokazatelj diskriminacije, s obzirom da je nejednako distribuirana unutar grupa u radnoj snazi.¹⁴

9 P. A. Samuelson, W. D. Nordhaus, *Ekonomija*, Petnaesto izdanje, Mate d.o.o., Zagreb, 2000., str. 561

10 Vidi D. Romer, *Advanced Macroeconomics*, McGraw-Hill, New York, 1996., str. 150.

11 Prema B. E. Kaufman, J. L. Hotchkiss, isto djelo, str. 647.

12 P. A. Samuelson, W. D. Nordhaus, isto djelo, str. 561.

13 Detaljnije vidi B. E. Kaufman, J. L. Hotchkiss, isto djelo, str. 648.

14 Prema Z. Bogut, *Diskriminacija na tržištu rada*, Ekonomska misao i praksa, god. VIII, br. 1., 1999., str. 40.

2. TEORIJSKA PODLOGA ZA RAZMATRANJE PROBLEMA NEZAPOSLENOSTI

2.1. Definiranje i temeljna obilježja nezaposlenosti

Iz svega već rečenog je očito da nezaposlenost zbog svog ekonomskog i socijalnog djelovanja predstavlja i najveći problem u većini suvremenih gospodarstava.¹⁵ Iz spomenutih razloga, a poradi razumijevanja teksta koji slijedi pokušalo se objasniti pojam nezaposlenosti i njezino definiranje. Različiti autori različito definiraju pojam nezaposlenosti.

Nezaposlenost, prema P. A. Samuelsonu i W. D. Nordhausu, uključuje nezaposleno pučanstvo, koje aktivno traži posao ili čeka da se vrati na posao.¹⁶

Prema, C. R. McConnell i S. L. Brue, ljudi se službeno smatraju nezaposlenima ako tijekom anketnog tjedna imaju 16 godina ili više, ako ne rade, a sposobni su za rad i ako su:

- tražili zaposlenje tijekom protekla 4 tjedna,
- čekali da budu pozvani natrag na posao s kojeg su samo privremeno udaljeni,
- tražili posao, ali su privremeno prekinuli traženje zbog bolesti, ili su
- čekali da se jave na novi posao u roku od 30 dana.¹⁷

Prema odredbama Međunarodne organizacije rada (ILO), osoba koja u promatranom tjednu nije radila smatra se nezaposlenom ako je aktivno tražila posao u prethodna četiri tjedna i ako je spremna započeti s radom u naredna dva tjedna.¹⁸ Prema istim odredbama osoba koja nije tražila zaposlenje jer ga je u međuvremenu našla, te čeka da započne s radom, također se smatra nezaposlenom. Međutim, osoba koja je izjavila da je tražila posao, ali nije navela način na koji ga je tražila, ne smatra se nezaposlenom.

Definicija Đ. Benića, prema kojoj nezaposlenost podrazumjeva postojanje određenog broja radnika koji žele raditi uz običajenu plaću shodno kvalifikaciji, ali ne mogu naći posao¹⁹, za nas je zbog jednostavnosti ujedno i najprihvatljivija.

15 N. Vulić, Đ. Benić, Politika i gospodarstvo, Školska knjiga, Zagreb, 2000., str. 88.

16 P. A. Samuelson, W. D. Nordhaus, isto djelo, str. 562.

17 C. R. McConnell, S. L. Brue, Suvremena ekonomija rada, treće izdanje, Mate d.o.o., Zagreb, 1994., str. 547.

18 D. Oračić, (ured.), Analitički bilten, godina II, broj 3, Hrvatski zavod za zapošljavanje, Zagreb, 2000., str. 23.

19 Đ. Benić, Osnove ekonomije, treće izmijenjeno i dopunjeno izdanje, Školska knjiga, Zagreb, 2001., str. 525.

Radi boljeg razumijevanja pojma nezaposlenosti stručnjaci i znanstvenici iz područja ekonomije rada, proučavaju dugi niz godina nezaposlenost u tržišnim uvjetima privređivanja, i uočili su njezina četiri temeljna obilježja, a ona su:²⁰

- čak i u uvjetima suženog tržišta rada uvijek postoji jedna minimalna stopa nezaposlenosti, tzv. prirodna stopa nezaposlenosti (koju čini frikcionalna nezaposlenost i izvjesni iznos strukturalne nezaposlenosti, vidi dio 3.1),

- nezaposlenost je usko povezana s poslovnim ciklusima, jer pada tijekom poslovne ekspanzije, a raste u uvjetima recesije,

- nejednako je distribuirana unutar grupa na tržištu rada i

- raste u periodu od 1950. do 1982., te od 1983. do danas pada.

I dok se prva tri obilježja mogu tretirati kao opća, tj. važeća za većinu gospodarstava u svijetu, posljednje obilježje vrijedi samo za pojedina gospodarstva poput Sjedinjenih Američkih Država, Kanade, Nizozemske i Velike Britanije, dok podaci za ostale razvijene zemlje svijeta poput Australije, Japana, Francuske, Njemačke, Italije i švedske, te gospodarstva zemalja u tranziciji ne potvrđuju četvrto obilježje kao opću značajku.

2.2. Grafička analiza nezaposlenosti

Nezaposlenost ne označava samo broj nezaposlenih osoba evidentiranih u službenim statistikama. Ona upućuje i na stanje ekonomije u cjelini, te na socijalne i ekonomske troškove koji su njom prozrokovani.

Od osobitog značaja za većinu gospodarstava je upravo ovaj ekonomski trošak nezaposlenosti. Naime, kao što je već istaknuto, društvo bilježi ekonomski trošak nezaposlenosti, i to u iznosu razlike između potencijalnog proizvoda pune zaposlenosti i stvarnog proizvoda.²¹

Da bi smo ilustrirali problem nezaposlenosti poslužiti ćemo se slikom 1. Na njoj se prikazuje kako smanjenje agregatne potražnje, tj. pomak od AD na AD', vodi novoj ravnoteži u točki B, a to ima za posljedicu veći raspon između stvarnog i potencijalnog dohotka, $(Y_e - Y')$ ²² $>$ $(Y_e - Y)$. Istovremeno, pad outputa vodi povećanju nezaposlenosti.

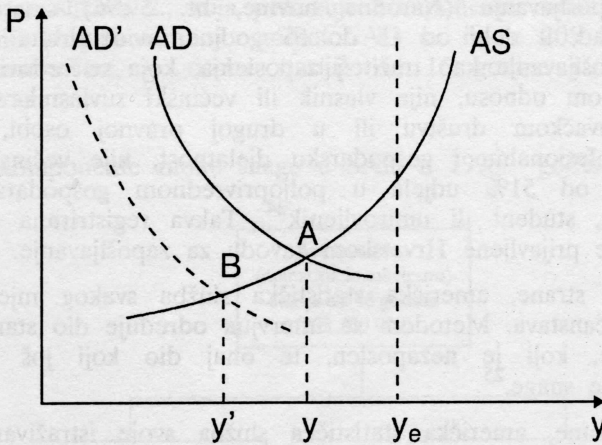
20 Detaljnije vidi B. E. Kaufman, J. L. Hotchkiss, isto djelo, str. 645.

21 Detaljnije vidi isto djelo, str. 645.

22 Isto djelo, str. 525.

Slika 1.

Utjecaj smanjenja agregatne potražnje na udaljavanje od potencijalnog dohotka i na povećanje nezaposlenosti

Izvor: Đ. Benić, *Osnove ekonomije, Školska knjiga, treće izmijenjeno i dopunjeno izdanje, Zagreb, 2001., str. 526.*

U kontekstu ovog izlaganja treba istaknuti da je očito da se nezaposlenost obično kreće paralelno s proizvodnjom. Naime, kada su poduzeća primorana smanjiti proizvodnju, obično ne uzimaju nove, nego čak otpuštaju postojeće radnike.

2.3. Mjerenje nezaposlenosti

Osim grafičke analize nezaposlenosti nužno je objasniti i mjerenje nezaposlenosti. Na samom početku mjerenja nezaposlenosti javlja se problem prikupljanja podataka. S tim u svezi nužno je istaknuti da postoje različite metode prikupljanja ovih podataka.

U praksi Republike Hrvatske metodologija prikupljanja podataka o nezaposlenosti ponešto se razlikuje od metodologije u tržišnim gospodarstvima. Informacije o zaposlenosti i nezaposlenosti u Hrvatskoj dobivaju se iz dva izvora: iz administrativnog izvora i ankete o radnoj snazi.

Administrativni statistički izvori temelje se na podacima relevantnih ustanova koje prate i evidentiraju registrirane zaposlene i nezaposlene osobe na tržištu rada. Prema toj metodologiji zaposleni su osobe koje su zasnovale radni odnos s poslodavcem na određeno ili neodređeno vrijeme, neovisno o duljini radnog vremena i vlasništvu pravne osobe. U zaposlene uključujemo pripravnike (vježbenike), osobe na porodiljskom dopustu, bolovanju kao i osobe koje su iz bilo kojeg razloga odsutne s posla. U zaposlene spadaju i osobe koje rade u vlastitom trgovačkom društvu,

poduzeću, obrtu ili slobodnoj profesiji²³, dakle svi pojedinci koji su aktivni osiguranici socijalnog osiguranja.

Nezaposlenom, prema Državnom zavodu za statistiku, u smislu Zakona o zapošljavanju (Narodne novine, br. 59/96) smatra se osoba sposobna za rad, u dobi od 15 do 65 godina, evidentirana u Hrvatskom zavodu za zapošljavanje kao tražitelj zaposlenja, koja se redovito prijavljuje, a nije u radnom odnosu, nije vlasnik ili većinski suvlasnik više od 51% udjela u trgovačkom društvu ili u drugoj pravnoj osobi, ne obavlja samostalno profesionalnu i gospodarsku djelatnost, nije većinski vlasnik ili suvlasnik više od 51% udjela u poljoprivrednom gospodarstvu, te nije redoviti učenik, student ili umirovljenik²⁴. Takva registrirana nezaposlenost obuhvaća osobe prijavljene Hrvatskom zavodu za zapošljavanje.

S druge strane, američka statistička služba svakog mjeseca provodi tzv. anketu kućanstava. Metodom se intervjuja određuje dio stanovništva koji ima zaposlenje, koji je nezaposlen, te onaj dio koji još nije ušao u kategoriju radne snage.²⁵

Prema tome, američka statistička služba svoje istraživanje započinje utvrđivanjem temeljnih komponenta radne snage. Kao prva komponenta definira se stanovništvo starije od 16 godine koje nije "institucionalizirano", dakle nije u zatvoru, duševnoj bolnici, staračkom domu, vojsci i slično. Ta skupina neinstitucionaliziranog stanovništva starijeg od 16 godina dijeli se na dvije grupe:

- prvu grupu čini radna snaga, a
- drugu grupu kontigent koji ne ulazi u radnu snagu.

Zaposleni predstavljaju dio pučanstva koji obavlja bilo kakav plaćeni posao, kao i pučanstvo koje ima zaposlenje, ali je odsutno s posla zbog bolesti, štrajkova ili praznika.²⁶ Da bi prema američkoj statističkoj službi osoba bila nezaposlena ona mora zadovoljiti tri kriterija: mora biti bez posla, mora biti spremna zaposliti se ako joj se posao ponudi i ako je tražila posao u posljednja četiri tjedna.²⁷ Sve zaposlene i nezaposlene osobe, prema ranije izrečenim definicijama, tvore zajedno radnu snagu ili aktivno stanovništvo.

Radna snaga = zaposleni + nezaposleni (1)

Istovremeno postoji i segment radno sposobnog stanovništva koji se svrstava u redove uzdržavanih kao što su učenici ili studenti. Neki od njih

23 Preuzeto iz Statističkog ljetopisa Republike Hrvatske za 1999. godinu, str. 108.

24 Isto djelo, str. 147.

25 C. R. McConnell, S. L. Brue, isto djelo, str. 547.

26 P. A. Samuelson, W. D. Nordhaus, isto djelo, str. 562.

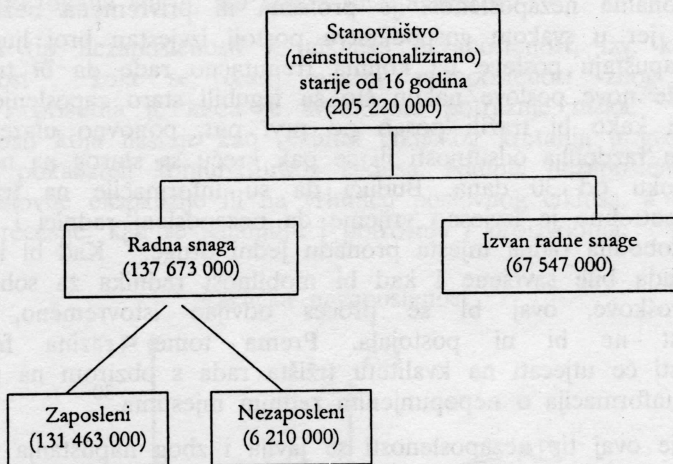
27 Detaljnije vidi B. E. Kaufman, J. L. Hotchkiss, isto djelo, str. 649.

ostaju kod kuće i skrbe za djecu ili su pak umirovljeni, nalaze se dakle izvan kontingenta radne snage.

Kako bi nam prethodno objašnjene pojedinih kategorija bilo jasno poslužiti ćemo se slikom 2., koja prikazuje komponente radne snage u SAD u 1998. godini. U promatranoj godini SAD su imale 205 220 000 radno sposobnog stanovništva, tj. osoba starijih od 16 godine i koje nisu bile institucionalizirane.

Slika 2.

Komponente radne snage u SAD u 1998. godini

Izvor: B. E. Kaufman, J. L. Hotchkiss, *The Economics of Labor Markets, Fifth edition, The Dryden Press, Harcourt College Publishers, Fort Worth, 2000., str. 647.*

Istovremeno je čak 137 673 000 ili 67,1 posto radno sposobnog stanovništva činilo kategoriju radne snage, dok se svega 67 547 000 ili 32,9 posto radno sposobnog stanovništva nalazilo izvan ove kategorije. Kategoriju radne snage ili aktivnog stanovništva sačinjavalo je 131 463 000 zaposlenih i 6 210 000 nezaposlenih osoba.

Ovako definirane kategorije radne snage omogućit će nam i izračunavanje pokazatelja koji nam govori koliki je postotak radne snage nezaposlen, u literaturi poznat kao pokazatelj kojim se mjeri nezaposlenost u pojedinom gospodarstvu, tj. stopa nezaposlenosti. Stopa nezaposlenosti predstavlja broj nezaposlenih osoba izražen kao udio u ukupnoj radnoj snazi

$$\text{Stopa nezaposlenosti} = \frac{\text{nezaposlenost}}{\text{radna snaga}} \times 100 \quad (2)$$

Premda na prvi pogled mjerenje stope nezaposlenosti izgleda jednostavno, u stvarnosti je ono izrazito otežano glede problema vezanih uz definiranje i mjerenje i nezaposlenosti i radne snage.

3. VRSTE NEZAPOSLENOSTI I NJIHOVO RAZLIKOVANJE

3.1. Vrste nezaposlenosti u suvremenim gospodarstvima

Premda je u stvarnosti nezaposlenost moguće klasificirati na različite načine, ekonomisti obično razlikuju tri osnovne vrste: frikcionalnu, strukturnu i cikličku nezaposlenost.²⁸

Frikcionalna nezaposlenost je prolazna ili privremena nezaposlenost. Ona postoji jer u svakom gospodarstvu postoji izvjestan broj ljudi koji se kreće, tj. napuštaju poslove na kojima trenutačno rade da bi tražili nove poslove, traže nove poslove nakon što su izgubili staro zaposlenje, ulaze u radnu snagu kako bi tražili posao po prvi put, ponovno ulaze u radnu snagu, nakon razdoblja odsutnosti ili se pak kreću sa starog na novo radno mjesto u roku od 30 dana. Budući da su informacije na tržištu rada nesavršene potrebno je izvjesno vrijeme da nezaposleni radnici i poslodavci koji nude slobodna radna mjesta pronađu jedni druge.²⁹ Kad bi informacije na tržištu rada bile savršene i kad bi mobilnost radnika za sobom ne bi povlačila troškove, ovaj bi se proces odvijao istovremeno, pa tako nezaposlenost ne bi ni postojala. Prema tome, razina frikcionalne nezaposlenosti će utjecati na kvalitetu tržišta rada s obzirom na mogućnost pribavljanja informacija o nepopunjenim radnim mjestima.³⁰

Nadalje ovaj tip nezaposlenosti se javlja i zbog napuštanja posla radi traženja bolje plaćenog i privlačnijeg posla u bilo kojem pogledu.³¹ Za očekivati je da će ovo traženje "boljeg posla" ići mnogo brže ako je ekonomska situacija dobra, nego kad nije. No, čak i kad na tržištu rada vlada ravnoteža između ponude i potražnje, postoji uvijek dio nezaposlenih radnika koji traže bolju priliku. Ovaj tip nezaposlenosti naziva se i dragovoljna nezaposlenost, jer se smatra da radnici koji traže bolja radna mjesta to čine dragovoljno.

Općenito se smatra da je stanovit nivo frikcionalne nezaposlenosti neizbježan u svakom gospodarstvu i to zbog velike fluktuacije ljudi u i iz

28 Neki ekonomisti, poput J. V. Henderson. i W. Poole, navode i sezonsku nezaposlenost, kao četvrti tip nezaposlenosti. No, budući da je sezonska nezaposlenost relativno kratka, promatrat ćemo je kao dio frikcionalne nezaposlenosti.

29 Prema B. E. Kaufman, J. L. Hotchkiss, isto djelo, str. 651.

30 C. Pass, B. Lowes, A. Robinson, Business and Macroeconomics, Routledge, New York, 1995., str. 82.

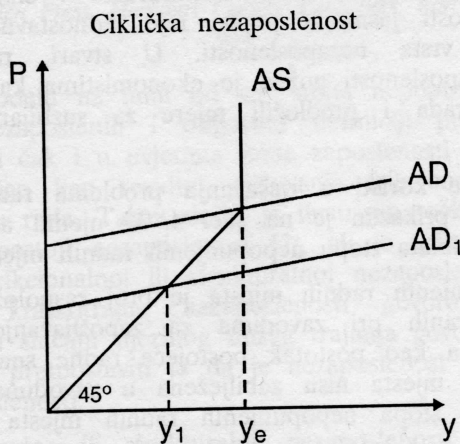
31 Vidi Đ. Benić, isto djelo, str. 527.

radne snage i kontinuiranog procesa promjene posla. Nemoguće je doseći stopu nezaposlenosti nula.

Znatan dio nezaposlenosti koji je prisutan tijekom "normalnog" stanja u gospodarstvu čini frikcionalna nezaposlenost, ali ne u cjelosti.³² Taj dio nezaposlenosti poznat je kao strukturalna nezaposlenost. Strukturalna nezaposlenost je nezaposlenost koja obično nastaje kao posljedica promjene u gospodarskoj strukturi nacionalne ekonomije³³. Ljudi bivaju prisiljeni provesti neko vrijeme kao nezaposleni, sve dok se na zaposle u nekoj drugoj djelatnosti ili u potpunosti napuste to područje. Naime, tehnološke promjene i razvoj nove industrije vode nastanku novih zanimanja i prestanku postojanja starih, što stvara nezaposlenost.³⁴

Treći tip nezaposlenosti je ciklička nezaposlenost, tzv. keynesijanska nezaposlenost³⁵, koja se često naziva nezaposlenost zbog nedovoljne potražnje, i prisutna je kada je sveukupna potražnja niska.³⁶ Riječ je o nezaposlenosti koja nastaje kao rezultat cikličkog kretanja u gospodarstvu i izvrstan je pokazatelj konjunkturnog ciklusa. Naime, nezaposlenost pada u vrijeme poslovne ekspanzije ili na vrhuncu poslovnog ciklusa, a povećava se u vrijeme recesije, kad se smanjuju i potrošnja i proizvodnja.

Slika 3.

Izvor: C. Pass, B. Lowes, A. Robinson, *Business and Macroeconomics*, Routledge, New York, 1995., str. 82.

- 32 M. N. Baily, P. Friedman, *Macroeconomics, Financial Markets, and the International Sector*, Second Edition, Richard D. Irwin, Inc., 1995., str. 516.
- 33 J. V. Henderson, W. Poole, isto djelo, 248.
- 34 Vidi Đ. Beniĉ, isto djelo, str. 527.
- 35 C. Pass, B. Lowes, A. Robinson, isto djelo, str. 82.
- 36 P. A. Samuelson, W. D. Nordhaus, isto djelo, str. 564.

Ovaj oblik nezaposlenosti korisno je sagledati preko modela nacionalnog dohotka, slika 3. Naime, pri punoj zaposlenosti postiže se $0Y_e$ razina nacionalnog dohotka, tj. potrošnja prikazana krivuljom agregatne potražnje AD presijeca krivulju agregatne ponude na razini pune zaposlenosti pri kojoj se ostvaruje nacionalni dohodak $0Y_e$. U slučaju pada agregatne potražnje s razine AD na AD_1 uspostaviti će se nova ravnoteža na razini $0Y_1$, koju obilježavaju output niži od potencijalnog i niža zaposlenost.

Prikazani model cikličke nezaposlenosti pretpostavlja da su cijene proizvoda i nadnice nefleksibilne. Kada bi cijene proizvoda i nadnice padale kao reakcija na višak ponude, kao što tvrde klasični ekonomisti, to bi rezultiralo rastom potražnje za proizvodima i radom, pa prema tome i vraćanjem u stanje pune zaposlenosti. Međutim, keynesijanski ekonomisti tvrde da će zbog "rigidnosti" nadnica, nastalih kao rezultat nesavršenosti tržišta i krutih institucija, pad agregatne potražnje bitnije utjecati na razinu zaposlenosti prije nego na cijene i nadnice.³⁷

3.2. Utvrđivanje različitih vrsta nezaposlenosti

Iako su pojmovi frikcionalne, strukturalne i cikličke nezaposlenosti teoretski u potpunosti jasni, u praksi nije jednostavno napraviti razliku između pojedinih vrsta nezaposlenosti. U stvari, razlikovanje između pojedinih vrsta nezaposlenosti nužno je ekonomistima kako bi utvrdili opće stanje na tržištu rada i predložili mjere za suzbijanje pojedinih vrsta nezaposlenosti.

Model koji se koristi u rješavanju problema razotkrivanja različitih vrsta nezaposlenosti prikazan je na slici 4. U njemu apscisa bilježi stopu nezaposlenosti, a ordinata stopu nepopunjenih radnih mjesta.

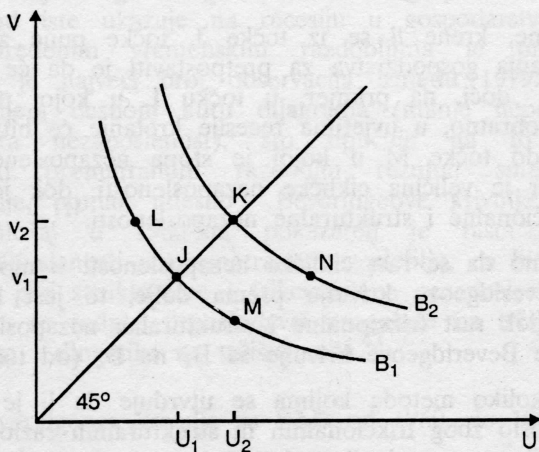
Stopa nepopunjenih radnih mjesta je broj raspoloživih radnih mjesta ("službeno" evidentiranih pri zavodima za zapošljavanje) koja su ostala nepopunjena iskazana kao postotak postojeće radne snage.³⁸ U stvarnosti, sva slobodna radna mjesta nisu zabilježena u zavodima za zapošljavanje, tako da je stvarna stopa nepopunjenih radnih mjesta viša od službeno registrirane.

37 Detaljnije vidi C. Pass, B. Lowes, A. Robinson, isto djelo, str. 82-83.

38 C. Pass, B. Lowes, L. Davies, Dictionary of Economics, Unwin Hyman, Enderby, Leicester, 1999., str. 552.

Slika 4.

Razlikovanje pojedinih vrsta nezaposlenosti

Izvor: B. E. Kaufman, J. L. Hotchkiss, *The Economics of Labor Markets, Fifth edition, The Dryden Press, Harcourt College Publishers, Fort Worth, 2000., str. 655.*

Na istom modelu na liniji od 45° stopa nepopunjenih radnih mjesta odgovara stopi nezaposlenih i odgovara definiciji pune zaposlenosti. Iz modela je očito da čak i u uvjetima pune zaposlenosti postoji stanovit nivo nezaposlenosti nastao kao rezultat djelovanja frikcionalnih i strukturalnih promjena na tržištu rada. Takav slučaj je ilustriran točkom J na krivulji od 45° . U toj točki postoji nezaposlenost U_1 , ali je teško sa sigurnošću reći da li je riječ o frikcionalnoj ili strukturalnoj nezaposlenosti. Uobičajeno je da u uvjetima kratkotrajne nezaposlenosti govorimo o frikcionalnoj nezaposlenosti, a u slučaju njezinog dužeg trajanja govorimo o strukturalnoj nezaposlenosti. Za pretpostaviti je da je nezaposlenost U_1 kombinacija ovih dviju vrsta nezaposlenosti.

Rast frikcionalne ili strukturalne nezaposlenosti će se iskazati kao kretanje duž linije od 45° prema gore. Tako na primjer u točki K nezaposlenost raste na U_2 , ali je stopa nezaposlenosti i dalje jednaka stopi nepopunjenih radnih mjesta.³⁹

Kroz svaku točku na liniji od 45° moguće je ucrtati konveksnu krivulju, kao što su u našem slučaju B_1 i B_2 , poznate kao Beveridgeove krivulje. Ime su dobile po poznatom izvještaju Sir Williama Beveridgea, britanskog ekonomista, "Puna zaposlenost u slobodnom društvu".⁴⁰ Beveridge

39 Detaljnije vidi B. E. Kaufman, J. L. Hotchkiss, isto djelo, str. 655.

je "punu zaposlenost" definirao kao situaciju u kojoj je broj nezaposlenih radnika jednak broju nepopunjenih radnih mjesta, oba izražena kao udio radne snage.

Prema tome, krene li se iz točke J, točke pune zaposlenosti, a u uvjetima oživljavanja gospodarstva za pretpostaviti je da će krećući se gore duž krivulje B_1 doći, na primjer, u točku L u kojoj potražnja nadilazi ponudu rada. I obratno, u uvjetima recesije kretanje će biti niz krivulju B_1 i moguće npr. do točke M u kojoj je stopa nezaposlenosti U_2 . Razlika između $U_2 - U_1$ je veličina cikličke nezaposlenosti, dok je ostatak nastao kao rezultat frikcionalne i strukturalne nezaposlenosti.⁴¹

Zaključujemo da se rast cikličke nezaposlenosti u modelu očituje kao kretanje duž Beveridgeovu krivulju prema dolje, to jest kao kretanje od točke J do M, dok rast frikcionalne i strukturalne nezaposlenosti se očituje kao pomak cijele Beveridgeove krivulje sa B_1 na B_2 (od točke J do K).

Postoji nekoliko metoda kojima se utvrđuje da li je do pomaka od točke J do K došlo zbog frikcionalnih ili strukturalnih razloga. Prva metoda promatra disperziju nepopunjenih radnih mjesta i nezaposlenost. Istovremeni rast nepopunjenih radnih mjesta i nezaposlenosti upućuje na frikcionalnu nezaposlenost. Koncentracija nepopunjenih radnih mjesta u jednoj, a nezaposlenost u drugoj grani gospodarstva rezultat je strukturalne nezaposlenosti. Druga metoda sagledava vrijeme trajanja nezaposlenosti. Tako rast udjela nezaposlenih osoba koji su duže vrijeme bez posla upućuje na strukturalnu nezaposlenost.

U stvarnosti je moguće i istovremeno postojanje cikličke i strukturalne nezaposlenosti. Ta situacija se očituje kao horizontalno pomicanje od točke J do točke N. Naknadnim rastom potražnje za radom i vraćanjem ekonomije u stanje pune zaposlenosti u točku K i dalje je prisutna strukturalna nezaposlenost (razlika između $U_2 - U_1$). Prema tome, rast agregatne potražnje može, donekle, smanjiti strukturalnu nezaposlenost, ali je ne uspijeva u potpunosti eliminirati.⁴²

3.3. Utvrđivanje različitih vrsta nezaposlenosti na primjeru gospodarstva Sjedinjenih Američkih Država

Za ilustraciju razlikovanja i promjena u sva tri tipa nezaposlenosti poslužiti će Beveridgeova krivulja za SAD za razdoblje od 1960 do 1996. godine, slika 5.

40 R. Solow, Problem europske nezaposlenosti, Ekonomist, br. 9-10, 2000, str. 3.

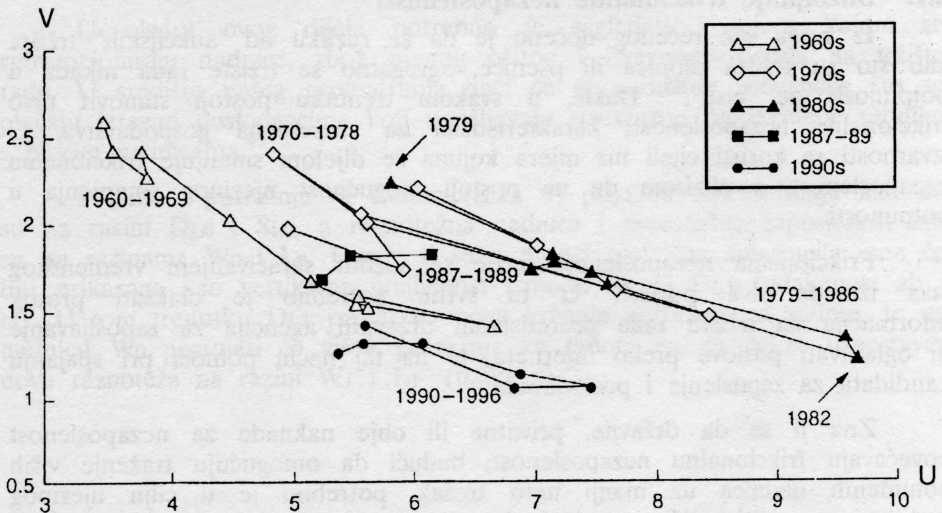
41 Detaljnije vidi B. E. Kaufman, J. L. Hotchkiss, isto djelo, str. 656.

42 Isto djelo, str. 657.

Iz slike 5 su jasno vidljive cikličke komponente nezaposlenosti iz kretanja duž pojedinih Beveridgeovih krivulja. Očito je da vrh svake Beveridgeove krivulje odgovara prosperitetu u gospodarstvu (npr. u 1979. godini), dok pad iste ukazuje na recesiju u gospodarstvu (npr. u 1982. godini). U određenim vremenskim razdobljima je prisutna smanjena potražnja. Tako je najveći broj observacija između 1979. i 1986. godine smješten u donjem desnom kutu dijagrama (manje nepopunjenih radnih mjesta i visoka nezaposlenost), što upućuje na to da je visoka nezaposlenost u promatranom razdoblju rezultat smanjene agregatne potražnje. Nadalje, pomak udesno Beveridgeove krivulje, s položaja iz 1960-ih na položaj u 1980-im, pokazatelj je rasta frikcionalne i/ili strukturalne nezaposlenosti u promatranom razdoblju, da bi pomak ulijevo u 1990-im označio pad strukturalne i frikcionalne nezaposlenosti, kao rezultat efikasnosti kojom se radnici i poslodavci pronalaze na tržištu rada, sporijeg rasta radne snage i dinamike na tržištu rada.⁴³

Slika 5.

Beveridgeova krivulja za SAD od 1960. do 1996.

Izvor: B. E. Kaufman, J. L. Hotchkiss, *The Economics of Labor Markets*, Fifth edition, The Dryden Press, Harcourt College Publishers, Fort Worth, 2000., str. 680.

U bilo kojoj zemlji Beveridgeova krivulja je trenutno relacija silaznog karaktera između stope nepopunjenih radnih mjesta i stope nezaposlenosti. Ima negativan karakter jer je radna mjesta lakše popuniti, pa je stopa

43 Isto djelo, str. 679-681.

nepopunjenih radnih mjesta stoga niža. Više je nezaposlenih radnika između kojih poslodavci mogu birati.⁴⁴

4. SUZBIJANJE NEZAPOSLENOSTI U SUVREMENIM GOSPODARSTVIMA

Kao što je već ranije naglašeno posljedice nezaposlenosti su izrazito ozbiljne i u pravilu negativne, te je nužno poduzeti niz mjera kako bi se barem ublažio problem nezaposlenosti, ako ga već nije moguće u potpunosti riješiti.

Kako bi se uspješno pristupilo suzbijanju nezaposlenosti u suvremenom gospodarstvu nužno je znati o kojoj je vrsti nezaposlenosti riječ da bi se predložile i provele prikladne mjere i otklonio ovaj najozbiljniji problem na tržištu rada. Pritom je važno znati da svaka vrsta nezaposlenosti iziskuje i posebne mjere i programe za njezino otklanjanje.

4.1. Suzbijanje frikcionalne nezaposlenosti

Iz svega već rečenog uočeno je da za razliku od "aukcijskih" tržišta kao što su tržišta dionica ili pšenice, agregatno se tržište rada nikada u potpunosti ne "čisti".⁴⁵ Dakle, u svakom trenutku postoji stanovit nivo frikcionalne nezaposlenosti karakterističan za suvremena gospodarstva. U stvarnosti se koristi cijeli niz mjera kojima se dijelom smanjuje frikcionalna nezaposlenost, s obzirom da ne postoji mogućnost njezinog smanjenja u potpunosti.

Frikcionalna nezaposlenost može se suzbiti skraćivanjem vremenskog jaza između dva posla.⁴⁶ U tu svrhu potrebno je olakšati protok informacija na tržištu rada posredstvom državnih agencija za zapošljavanje ili oglašavati poslove preko interneta, te na taj način pomoći pri spajanju kandidata za zaposlenje i poslodavaca.

Zna li se da državne, privatne ili obje naknade za nezaposlenost povećavaju frikcionalnu nezaposlenost, budući da omogućuju traženje viših ponuđenih nadnica uz manji neto trošak, potrebno je u cilju njezinog suzbijanja smanjiti veličinu, trajanje i obuhvat spomenutih naknada.

44 R. Solow, isto djelo, str. 3.

45 C. R. McConnell, S. L. Brue, isto djelo, str. 557.

46 A. Bogunović, S. Sharma, isto djelo, str. 63.

4.2. Suzbijanje strukturalne nezaposlenosti

Strukturalna nezaposlenost dio je prirodne stope nezaposlenosti. Ova vrsta nezaposlenosti dijeli mnoga zajednička obilježja s frikcionalnom nezaposlenošću, no od nje se razlikuje zbog svoje dugotrajnosti.⁴⁷ Sama priroda strukturalne nezaposlenosti nameće više mogućih načina njezinog suzbijanja na tržištu rada.

Jedan od načina rješavanja ove vrste nezaposlenosti su obrazovne subvencije. Riječ je o programima vlada kojima se potpomazu obrazovanje i zapošljavanje mladih ljudi za koje je manje vjerojatno da će postati suvišni kada se pojave nove tehnologije.

Identičan program oblikovan kroz usmjerene nadnične subvencije ili porezni kredit za zaposlene, namjenjen je poduzećima koja zapošljavaju članove skupina u kojima postoji visoka stopa strukturalne nezaposlenosti.⁴⁸

Drugi način za suzbijanje nezaposlenosti potiče mobilnost nezaposlenih osoba. On dakle potiče nezaposlene osobe da napuste područje visoke strukturalne nezaposlenosti.

U okviru ovog dijela potrebno je sagledati i mjeru kojom se subvencioniraju nadnice, zbog njenog očitog i izravnog utjecaja na tržišta rada. U središtu našeg promatranja naći će se nadnične subvencije što se plaćaju izravno poslodavcima koji upošljavaju strukturalno nezaposlene radnike s niskim nadnicama.⁴⁹

Ponuda i potražnja za radom (slika 6) prije subvencioniranja nadnica su na razini D_{L0} i S_{L0} , a ravnotežna nadnica i razvitežna zaposlenost bili su na razinama W_0 i L_0 . Uvede li se u model nadnična subvencija, ona će biti prikazana kao vertikalna udaljenost između D_{L0} i D_{L1} (udaljenost ab i cf). U tom trenutku D_{L1} postat će nova krivulja potražnje za radom, te uz nadnicu W_0 postojati će višak potražnje za radom ea , te će se uspostaviti nova raznoteža na razini W_1 i L_1 (točka c).⁵⁰

47 C. R. McConnell, S. L. Brue, isto djelo, str. 564.

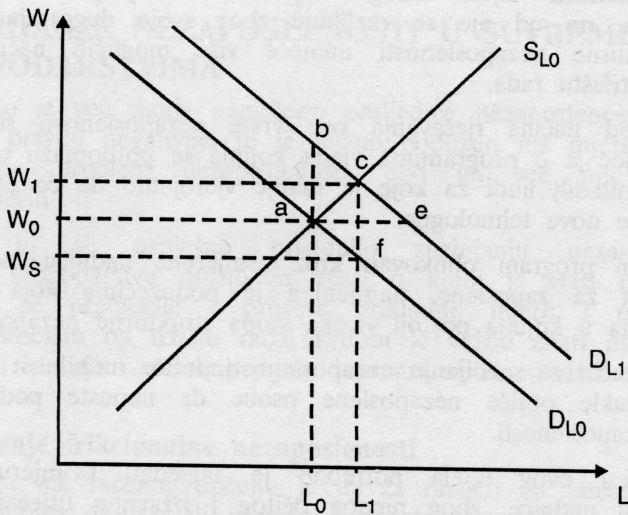
48 Isto djelo, str. 575.

49 Opširnije vidi isto djelo, str. 577-579.

50 Isto djelo, str. 578.

Slika 6.

Utjecaj ciljanog subvencioniranja nadnica na zaposlenost

Izvor: C. R. McConnell, S. L. Brue, *Suvremena ekonomija rada*, Treće izdanje, Mate d.o.o., Zagreb, 1994., str. 578.

Ovakve ciljane nadnične subvencije rezultirati će povećanjem zaposlenosti određene skupine radnika, povećanjem tržišne nadnice i smanjenjem neto nadnice koju plaća poslodavac.

Kako nadnične subvencije povećavaju zaposlenost određene skupine radnika čini se da ova mjera neće utjecati na smanjenje ukupne nezaposlenosti, jer će se nezaposlenost u drugim skupinama povećati.

I na kraju u okviru mjera za suzbijanje strukturne nezaposlenosti moguće je provoditi politiku zapošljavanja u javnom sektoru, izravnim zapošljavanjem u državnim službama i obučavanjem na poslu radnika koji su dulje vrijeme strukturno nezaposleni.⁵¹ Međutim, kod razmatranja ove mora se imati na umu da je zapošljavanje u javnom sektoru teško provedivo u zemljama s visokim udjelom javnog sektora, kao i plaćanje tako zaposlenih iz prikupljenih poreza.

51 Detaljnije vidi B. E. Kaufman, J. L. Hotchkiss, isto djelo, str. 653.

4.3. Suzbijanje cikličke nezaposlenosti

I na kraju potrebno je utvrditi mjere javne politike kojima se suzbija ciklička nezaposlenost, dakle nezaposlenost nastala zbog nedostatka potražnje. Najučinkovitije mjere kojima se potiču stabilnost, puna zaposlenost i ekonomski rast gospodarstva u cjelini i suzbija ciklička nezaposlenost su mjere fiskalne i monetarne politike.

U uvjetima recesije vlada intervenira na način da smanjuje poreze ili povećava javne rashode (mjera fiskalne politike) i povećava ponudu novca u gospodarstvu kako bi se smanjile kamatne stope i na taj način potaknuo rast agregatne potražnje za dobrima i uslugama (mjera monetarne politike).

Fiskalna politika je namjerna manipulacija javnim izdacima i porezima koju provodi vlada u namjeri da postigne punu zaposlenost, stabilnost cijena i ekonomski rast, a monetarna politika se sastoji od namjernih akcija koje provodi centralna banka s ciljem prilagodavanja nacionalne ponude novca i kamatnih stopa kako bi se postigli isti krajnji ciljevi.

Učinkovita fiskalna i monetarna politika trebale bi povećati agregatnu potražnju i nacionalni output, a time i ukupnu zaposlenost. Povećanje agregatne potražnje i odgovarajuće povećanje potražnje za radom, može se postići nekom kombinacijom:

- smanjenja poreza na dohodak osoba kako bi se povećali izdaci za osobnu potrošnju,
- povećanja ponude novca kako bi se smanjile kamatne stope i potakla investicijska potrošnja,
- smanjenja poreza ili izravnim subvencioniranjem poduzeća kako bi se povećala njihova investicijska potrošnja, i
- povećanja vladinih izdataka.⁵²

Povećanje agregatne potražnje povećati će i potražnju za radom (slika 7) na razinu DL_2 , te će istovremeno narasti zaposlenost, privremeno, iznad svoje prirodne razine i nadnice na razinu W_1 . Realna nadnica za svaku danu razinu nominalnih nadnica sada je niža (rast potražnje uzrokovao je i rast cijena na tržištu dobara), i ta činjenica dovodi do pomaka krivulje ponude rada ulijevo na S'_L i povećanja razine nadnica na W_2 . Uz tu višu nominalnu nadnicu, zaposlenost se vraća na svoju prirodnu razinu L_e .⁵³

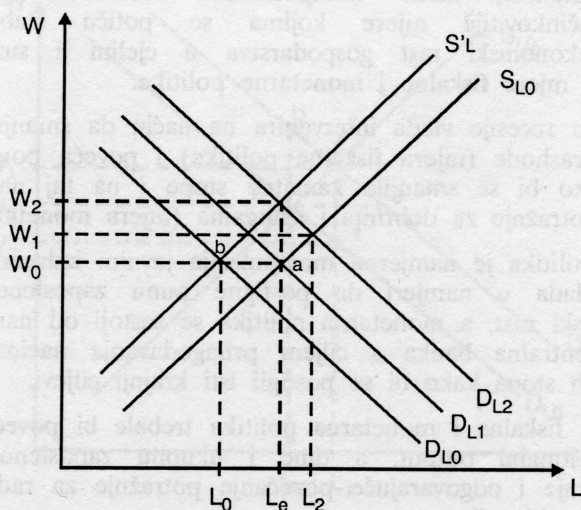
Očito je rast agregatne potražnje rezultirao rastom razine nominalnih nadnica (i cijena), što upućuje na zaključak da je ekspanzivna monetarna i fiskalna politika uklonila cikličku nezaposlenost, ali istovremeno potaknula inflatorni proces u gospodarstvu.

52 Opširnije vidi C. R. McConnell, S. L. Brue, isto djelo, str. 574-577.

53 Isto djelo, str. 577.

Slika 7.

Utjecaj ekspanzivne fiskalne i monetarne politike na tržište rada

Izvor: C. R. McConnell, S. L. Brue, *Suvremena ekonomija rada*, Treće izdanje, Mate d.o.o., Zagreb, 1994., str. 576.

U okviru načina suzbijanja cikličke nezaposlenosti nužno je spomenuti i program javnih radova.⁵⁴ Riječ je o ciljanoj akciji koju provode vlade u svrhu povećanja potražnje za radom što vodi većem outputu, većoj štednji i investicijama, te u konačnici smanjenju troškova roba i usluga i pomicanju krivulje agregatne ponude udesno.

U praksi je uobičajeno kombiniranje pojedinih mjera za suzbijanje nezaposlenosti na tržištu rada budući da se na njemu istovremeno rijetko pojavljuje samo jedna vrsta nezaposlenosti.

ZAKLJUČAK

Problem nezaposlenosti prisutan je u većoj ili manjoj mjeri u svim suvremenim gospodarstvima. Smatra se da nezaposlenost predstavlja najveći problem suvremenih gospodarstava jer su posljedice dugotrajne nezaposlenosti za svako gospodarstvo pogubne, zbog ekonomskih i socijalnih dimenzija i posljedica nezaposlenosti.

54 Vidi B. E. Kaufman, J. L. Hotchkiss, isto djelo, str. 654.

Kako bi se pristupilo rješavanju problema nezaposlenosti nužno je znati koje vrste nezaposlenosti postoje, te kako ih razlikovati. Ekonomisti obično razlikuju tri osnovne vrste nezaposlenosti: frikcionalnu, strukturalnu i cikličku nezaposlenost. Iako su pojmovi frikcionalne, strukturalne i cikličke nezaposlenosti teoretski u potpunosti jasni, u praksi nije jednostavno napraviti razliku između pojedinih vrsta nezaposlenosti.

Postoj model u kojem se pomoću Beveridgeovih krivulja vrlo jednostavno utvrđuju pojedine vrste nezaposlenosti, a njihovo razlikovanje je važno jer svaka vrsta nezaposlenosti iziskuje posebne mjere i program za njezino otklanjanje.

Frikcionalna nezaposlenost može se suzbiti lakšim protokom informacija na tržištu rada te na taj način pomoći spajanju kandidata za zaposlenje i poslodavaca i smanjenjem veličine, trajanja i obuhvata naknada za nezaposlenost. Strukturalna nezaposlenost dijeli mnoga zajednička obilježja s frikcionalnom nezaposlenošću, no od nje se razlikuje zbog svoje dugotrajnosti. Suzbijanje ove vrste nezaposlenosti moguće je putem obrazovnih subvencija, nadničnih subvencija, poticanjem mobilnosti nezaposlenih osoba i politikom zapošljavanja u javnom sektoru. Najučinkovitije mjere kojima se suzbija ciklička nezaposlenost, a istovremeno potiče stabilnost, puna zaposlenost i ekonomski rast gospodarstva u cjelini su mjere fiskalne i monetarne politike (npr. smanjenjem poreza na dohodak, povećanjem ponude novca, smanjenjem poreza ili izravnim subvencioniranjem poduzeća i povećanjem vladinih izdataka) kojima bi se trebala povećati agregatna potražnja i nacionalni output, a time i ukupna zaposlenost. Osim spomenutih mjera fiskalne i monetarne politike za suzbijanje cikličke nezaposlenosti nužno je spomenuti i program javnih radova, kojim vlada povećava potražnju za radom, što vodi većem outputu, većoj štednji i investicijama, a u konačnici padu troškova roba i usluga i povećanju ponude.

U stvarnosti je uobičajeno kombiniranje pojedinih mjera za suzbijanje nezaposlenosti ili kombiniranje cijelog spektra mjera, s obzirom da se pojedine vrste nezaposlenosti ne pojavljuju zasebno.

LITERATURA

- M. N. Baily, P. Friedman, *Macroeconomics, Financial Markets, and the International Sector*, Second Edition, Richard D. Irwin, Inc., 1995.
- Z. Baletić, *Zaposlenost u postindustrijskom društvu*, *Ekonomski pregled*, 49 (9-10), 1998.,

- Đ. BeniĆ, Osnove ekonomije, treće izmjenjeno i dopunjeno izdanje, Školska knjiga, Zagreb, 2001.
- A. Bogunović, S. Sharma, Narodno gospodarstvo, Art Studio Azinović, Zagreb, 1995.
- Z. Bogut, Diskriminacija na tržištu rada, Ekonomska misao i praksa, god. VIII, br. 1., 1999.,
- D. C. Colander, Economics, Richard D. Irwin, Inc., Homewood, 1993.
- R. L. Heilbroner, L. C. Thurow, Ekonomija za svakoga, treće dopunjeno izdanje, Mate d.o.o., Zagreb, 1995.
- J. V. Henderson, W. Poole, Principles of Macroeconomics, D. C. Heath and Company, Lexington, 1991.
- B. E. Kaufman, J. L. Hotchkiss, The Economics of Labor Markets, Fifth edition, The Dryden Press, Harcourt College Publishers, Fort Worth, 2000.
- V. Koprivica, (ured.), Vodič kroz ekonomske pokazatelje: ekonomija sa smislom, Data press, Zagreb, 1997.
- C. R. McConnell, S. L. Brue, Suvremena ekonomija rada, treće izdanje, Mate d.o.o., Zagreb, 1994.
- Narodne novine, br. 59/96
- D. Oračić, (ured.), Analitički bilten, godina II, broj 3, Hrvatski zavod za zapošljavanje, Zagreb, 2000.
- C. Pass, B. Lowes, A. Robinson, Business and Macroeconomics, Routledge, New York, 1995.
- C. Pass, B. Lowes, L. Davies, Dictionary of Economics, Unwin Hyman, Enderby, Leicester, 1999.
- D. Romer, Advanced Macroeconomics, McGraw-Hill, New York, 1996.
- P. A. Samuelson, W. D. Nordhaus, Ekonomija, petnaesto izdanje, Mate d.o.o., Zagreb, 2000.
- R. Solow, Problem europske nezaposlenosti, Ekonomist, br. 9-10, 2000.
- Statistički ljetopis Republike Hrvatske 1999.
- N. Vulić, Đ. BeniĆ, Politika i gospodarstvo, Školska knjiga, Zagreb, 2000.
- R. N. Waud, Economics, Fourth Editon, Harper & Row Publishers, Inc., New York, 1989.

Zrinka Bogut, B.Sc.

Junior Assistant Lecturer

Faculty of Tourism and Foreign Trade, Dubrovnik

E-mail: bogut@ftvt.hr

PROBLEM OF UNEMPLOYMENT AND MEASURES AGAINST IT IN MODERN ECONOMIES

Abstract

Unemployment has been and remained one of the most serious problems in the modern economies due to simultaneous economic and social effects. The consequences of unemployment are high economic costs and consequently high costs for the society overall. In order to eliminate unemployment, it is necessary to determine the meaning of the word, to enumerate kinds of unemployment in modern economies and to be able to identify each of them. Being able to discern different kinds of unemployment, showed by the Beveridge curve, is a condition for taking efficient measures for its elimination in modern economies, considering the fact that each kind of unemployment demands for individual approach in order to be eliminated.

Key words: *unemployment, Beveridge curve, subsidy, fiscal and monetary policy*

JEL classification: *J64*

INTRODUCTION

The interest in reverse logistics that has developed during the 1990s is analogous to that which occurred in the inbound logistics area. For many years, corporations were not as concerned with the inbound side of logistics, concentrating mainly on the outbound side (transport of the largest amounts of resources associated with finished goods and services). Logistics recognized that raw materials, parts, components and supplies were just as valuable as finished goods (inventory) were significant financial investments that had to be managed. Hence, inbound logistics became a successful and important component of the total logistics management process.